

Zakład Wychowania Zdrowotnego
Wydział Nauk Przyrodniczych Uniwersytet Szczeciński
Kierownik – prof. zw. dr hab. n. med. Marian Sygit
Section of Pro-Health Education
The Faculty of Natural Science, The University of Szczecin
Head - Marian Sygit, Full Professor, MD, holder of a postdoctoral degree.

KATARZYNA SYGIT

The use of cigarettes, alcohol and drugs among school children

Stosowanie używek wśród młodzieży szkolnej

W obecnej rzeczywistości w kraju obserwuje się w grupie młodzieży szkolnej wiele niekorzystnych zachowań zdrowotnych związanych ze zdrowiem, natomiast coraz trudniej jest zaobserwować zachowania sprzyjające zdrowiu(1). Stan zdrowia dzieci i młodzieży jest niezadowolający (10). Należy myśleć o własnym zdrowiu, o jego zachowaniu i poprawie już w okresie szkolnym. Najistotniejszym problemem jest zarówno stosowanie używek takich jak: papierosy, alkohol czy narkotyki jak również brak wiedzy na temat ich szkodliwości (7).

W rozwiązaniu tego problemu może pomóc, prowadzona na szeroką skalę edukacja zdrowotna w środowisku szkolnym (3). Szkoła powinna stwarzać znakomitą szansę na przekazywaniu dziecku wiedzy o zdrowiu oraz kształtowaniu umiejętności i wartości ważnych dla przyszłego zdrowego życia. Edukacja przygotowuje dziecko do niezależności oraz z roli zdrowego i produktywnego człowieka. Nie można zapomnieć tu o roli rodzica w prawidłowym kształtowaniu zachowań zdrowotnych dzieci (5).

Obiegowe informacje pochodzące ze środowisk szkolnych, jak i doniesienia prasy codziennej wskazują na konieczność podejmowania konkretnych działań w zakresie szkolnego wychowania zdrowotnego prowadzonego przez autorytatywną kadrę pedagogów. Takie są oczekiwania i potrzeby młodzieży, aby zahamować narastający problem szerzenia się uzależnień w naszym kraju (9).

MATERIAŁY I METODYKA BADAŃ

1. Etap badań dotyczył opracowania narzędzi badawczych oraz przeprowadzenie badania pilotażowego (50 uczniów) sprawdzającego narzędzia badawcze oraz organizację badań.
2. Etap dotyczył badań właściwych – jednostkę badawczą stanowiło 800 uczniów klas III liceów ogólnokształcących w Szczecinie.
Dobór szkół do badań miał charakter losowy:
 - z pośród liceów promujących zdrowie dobrano metodą losowania prostego pięć L.O.
 - spośród liceów, które nie znalazły się w sieci szkół promujących zdrowie dobrano drogą losową dwa L.O.Ostatecznie do analizy zakwalifikowano:
 - 596 kompletnych kwestionariuszy ankiet wypełnionych poprawnie przez młodzież
3. Etap- opracowanie komputerowe zebranych informacji w kwestionariuszu ankiety.

WYNIKI BADAŃ

Jak wynika z ryc. 1 w grupie badanych przeważała młodzież w wieku 16-17 lat i grupę dominującą (64,09%) były dziewczęta.

Stosowanie używek wg badanych.

Znaczna część badanej młodzieży (66,27%) przyznała, że nie paliła, ani nie pali papierosów. Natomiast 16,44% stwierdziło, że pali od 10-20 papierosów dziennie (ryc.2).

Niepokojący jest fakt, że 45,64% badanych przyznało się do spożywania alkoholu codziennie lub kilka razy w tygodniu (ryc.3).

Na pytanie czy młodzież stosuje narkotyki 88,26% przyznało, że nie brało i nie bierze a 4,53% iż bierze systematycznie (ryc.4).

Stosowanie używek w zależności od płci.

W grupie badanych nie paliła i nie pali 41,11% dziewcząt, a w grupie chłopców tylko 25,17% (ryc.5).

Niepokojący jest fakt, iż wśród badanych, którzy stwierdzili, że piją systematycznie alkohol dominują dziewczęta (30,54%). Natomiast wśród chłopców 15,10% stwierdziło, że pije codziennie lub kilka razy dziennie (ryc.6).

Grupą badaną, która systematycznie bierze narkotyki jest grupa chłopców 2,52%.

W grupie dziewcząt stosuje narkotyki 2,01% (ryc.7).

Stosowanie używek w zależności od szkoły, do której uczęszczają.

Jak wynika z ryc. 8 w szkołach promujących zdrowie 14,93% nie pije alkoholu. W szkołach nie promujących zdrowia liczba ta jest mniejsza 6,21%.

Nie bierze narkotyków znaczna część młodzieży ze szkół promujących zdrowie (62,92%). Ze szkół nie promujących zdrowia stosuje systematycznie narkotyki aż 1,17% młodzieży (ryc. 9).

Stosowanie używek w zależności od wykształcenia rodziców.

Jak wynika z ryc. 10 - 24,16% badanych, którzy mają rodziców z wyższym wykształceniem nie palą, ale również duża grupa młodzieży z rodzin o wyższym wykształceniu pali papierosy (5,54%).

Znaczna część badanych z rodzin o wyższym wykształceniu pije systematycznie alkohol 16,28% (ryc. 11).

Równie często są stosowane narkotyki przez młodzież z rodzin o wyższym wykształceniu 2,35% (ryc. 12).

OMÓWIENIE

Wyniki badań wskazują, że istnieje wiele niedostatków w zakresie zachowań młodzieży sprzyjających ich zdrowiu (prozdrowotnych); zachowania antyzdrowotne dominują w zachowaniach prozdrowotnych (10).

Zdrowie zależy od nas samych i obowiązkiem osób zdrowych jest doskonalenie go oraz wyposażenie dzieci i młodzieży w odpowiednią wiedzę o tym – jak mają dbać o zdrowie własne i innych.

Pali papierosy aktualnie 16,5% młodzieży, co najmniej od roku (od 10-20 sztuk dziennie); kiedyś paliło 16,3%; tylko 66,3% nigdy nie paliło i nie pali. Psychospołeczne uwarunkowania nikotynizmu podaje Jakubik (4). W badaniach Woynarowskiej ten problem dotyczy już 43% dzieci od 11-15 lat, i gwałtownie wzrasta wraz z wiekiem (10).

Pije alkohol 47,99% badanej młodzieży. W innych badaniach (2) próbowało napojów alkoholowych od 40- 76% młodzieży w wieku 11-15 lat (90% wśród 15 latków), jeden raz w tygodniu.

Rzuciło narkotyki 6,5% młodzieży, ale dalej bierze, co najmniej od roku raz dziennie 0,67%, systematycznie – 4,6%; Łącznie, aktualnie bierze narkotyki 5,2% badanej młodzieży licealnej Szczecina. W badaniach Woynarowskiej (10) używało, co najmniej jednej z 11 substancji psychoaktywnych – 21% młodzieży, podobnie wyniki wskazano w badaniach lubelskich.

Wiek waha się od 11-19 r.ż. ; do podobnych spostrzeżeń doszedł Sierosławski (8) prowadząc badania w Poznaniu. Badania Kulik (6) wykazały, że 20,5% młodzieży miało w swoim życiu doświadczenia z narkotykami.

Z badaniem zachowań zdrowotnych nierozdzielnie związany jest problem świadomości prozdrowotnej badanych.

Stawianie pytań młodzieży na temat ich zachowań zdrowotnych jest bardzo ważne, ponieważ są to pytania o poczucie odpowiedzialności młodych ludzi za zdrowie swoje i w przyszłości swoich dzieci (10).

WNIOSKI

1. Stwierdzono nieprawidłowości w zachowaniach zdrowotnych badanej młodzieży dotyczących częstego stosowania używek.
2. Wskazano na zależność stosowania używek od płci badanych oraz wykształcenia rodziców.
3. Wskazano na pewną zależność stosowania używek od typu szkoły (promującej lub niepromującej).
4. W związku z powyższym należałoby: zwrócić większą uwagę na programy zdrowotne realizowane w szkołach.

PIŚMIENNICTWO

1. Albińska E.: Zdrowie w ocenie uczniów szkół średnich. *Człowiek i Przyroda* 1997,7, 201-212.
2. Bartkowiek Z.: Problemy prewencji narkomanii i lekomanii wśród dzieci i młodzieży. *Zdr. Psych.* 1998, 39, 1-2, 106-119.
3. Dziuba B., Piotrowska A., Filipczyk A.: Wybrane zachowania zdrowotne, ocena własnego zdrowia w opinii młodzieży szkolnej. *Zdr. Publ.* 1998, 108,12, 473-475.
4. Jakubik A., wsp.: Psychospołeczne uwarunkowania nikotynizmu. *Alkoh. Narkom.* 1995, 4, 90-102.
5. Kazub B.: Promocja zdrowia w szkole. *Piele. Położna* 1997, 8, 18-20.
6. Kulik T.: Profilaktyka niedostosowania społecznego młodzieży szkolnej. *Roz.hab. Lublin*, 1996.
7. Mędreła-Kuder E.: Skutki zażywania narkotyków w opinii uczniów szkół średnich *Lider* 1999,5,24.
8. Sierosławski J.: Diagnoza potrzeb w zakresie pomocy narkomanom w Poznaniu. *Alkoholizm I narkomania*. 1999, 2, 263-286
9. Stępień E., Frączek A.: Przekonania dorastających o czynnikach i zachowaniach szkodliwych dla zdrowia. *Alkoh. Narkom.* 1991, 8, 83-94.
10. Woynarowska B.: *Zachowania zdrowotne.* [W]: Woynarowska B. (red.): *Zdrowie i szkoła.* PZWL, Warszawa 2000, s. 68-72.

STRESZCZENIE

Badania miały na celu opisanie zachowań zdrowotnych młodzieży ze szkół promujących i niepromujących zdrowia. Do badań zastosowano kwestionariusz ankiety. Badania przeprowadzono w szkołach średnich Szczecina. Ostatecznie zakwalifikowano 596 kwestionariuszy ankiet. Zbadano stosowanie używek przez młodzież szkolną. Stwierdzono, iż wśród młodzieży dominują zachowania antyzdrowotne a w tym dominującą rolę stanowią używki takie jak nikotyna, alkohol oraz narkotyki..

ABSTRACT

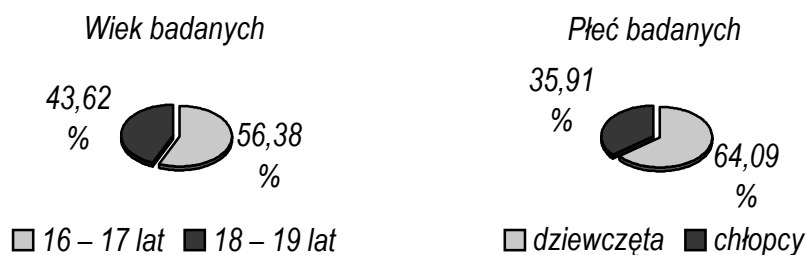
The aim of the study was to describe the healthy behaviour of young people from school promoting healthy behaviour and those from schools not involved in health promotion. The study was performed with the use of a questionnaire form in secondary schools of the city of Szczecin. Eventually 596 questionnaire forms were accepted. Nutritional habits, physical activity as well as the consumption of alcohol and drugs and cigarette smoking were examined. It has been noticed that anti-healthy behaviour such as bad nutritional habits, low level of physical activity and common use of alcohol, drugs and cigarette smoking is prevailing among young people.

SPIS RYCIN

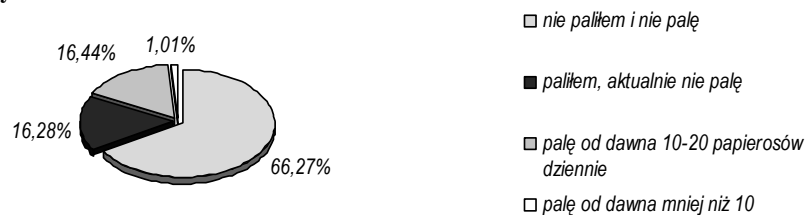
1. Struktura badanych pod względem wieku i płci.
2. Picie alkoholu wg badanych.

3. Stosowanie narkotyków wg badanych.
4. Palenie papierosów w zależności od płci badanych.
5. Picie alkoholu w zależności od płci badanych.
6. Stosowanie narkotyków w zależności od płci badanych.
7. Picie alkoholu, w zależności od rodzaju szkoły, do której uczęszczają badani.
8. Stosowanie narkotyków, w zależności od rodzaju szkoły, do której uczęszczają badani.
9. Palenie tytoniu przez badanych w zależności od wykształcenia ich rodziców.
10. Picie alkoholu przez badanych w zależności od wykształcenia ich rodziców.
11. Stosowanie narkotyków przez badanych w zależności od wykształcenia ich rodziców.

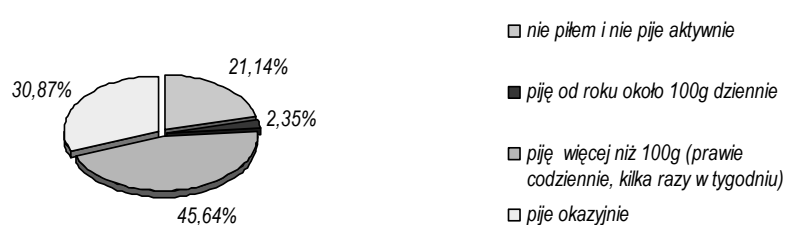
Ryc. 1. Struktura badanych, pod względem wieku i płci

Ryc. 2. Palenie tytoniu

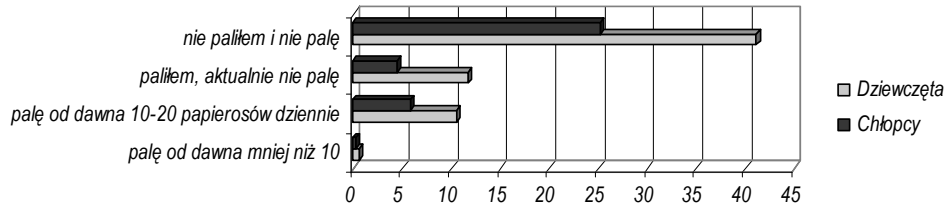
Ryc. 3. Picie alkoholu

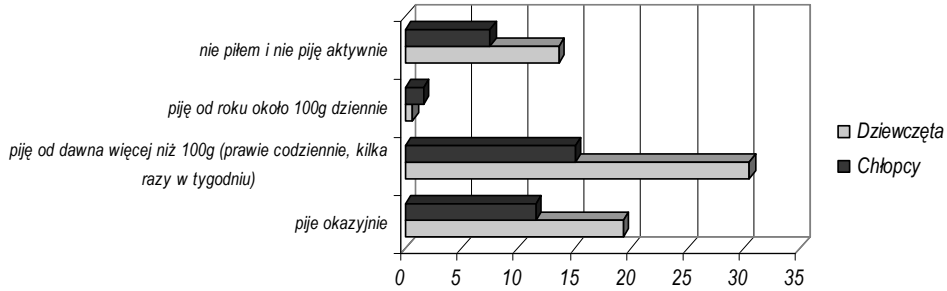
Ryc. 4. Stosowanie narkotyków

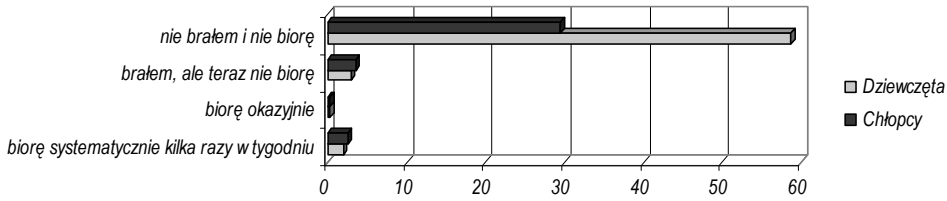
Ryc. 5. Palenie tytoniu w zależności od płci badanych

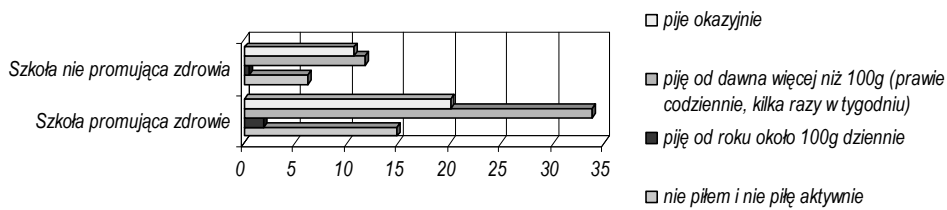
Ryc. 6. Picie alkoholu w zależności od płci badanych

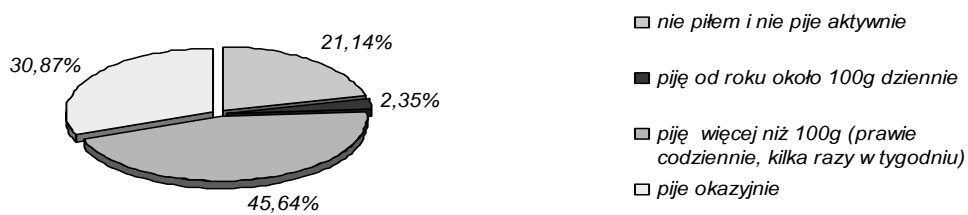
Ryc. 7. Stosowanie narkotyków w zależności od płci badanych

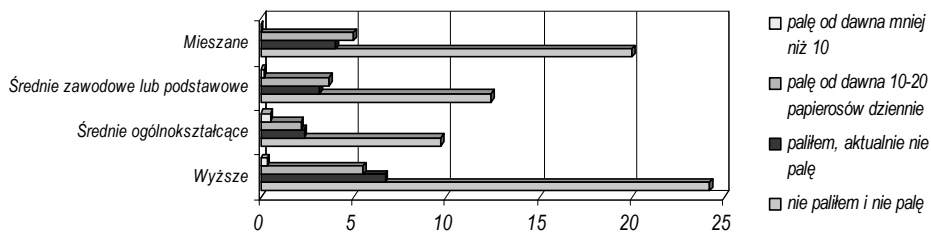
Ryc. 8. Picie alkoholu, w zależności od rodzaju szkoły, do której uczęszczają badani

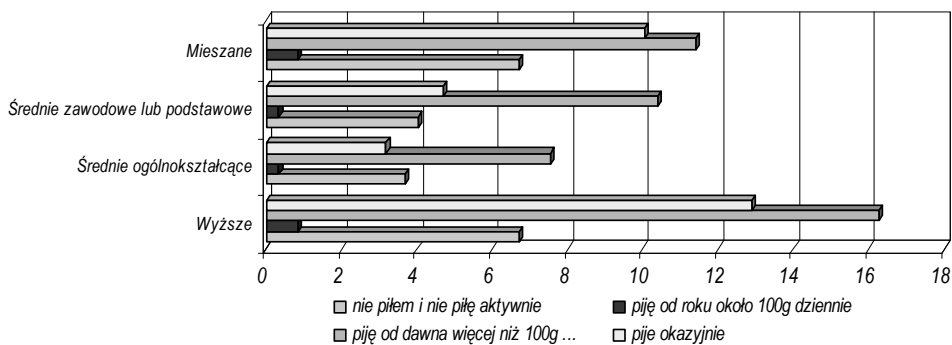
Ryc. 9. Stosowanie narkotyków, w zależności od rodzaju szkoły, do której uczęszczają badani

Ryc. 10. Palenie tytoniu przez badanych w zależności od wykształcenia ich rodziców

Ryc. 11. Picie alkoholu przez badanych w zależności od wykształcenia ich rodziców

Ryc. 12. Stosowanie narkotyków przez badanych w zależności od wykształcenia ich rodziców

